شمسه ۵
بسیج امام
هنر متعهد در خدمت
هیأت‌تر از انقلاب اسلامی
شماره پنجم، پاییز ۱۳۹۴

پوستر هیأت، مصداق تعظیم شعائر

گفتاری از حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا پناهیان

نگاهی دوباره به اهمیت، جایگاه و کارکرد پوستر هیأت

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

حجت‌الاسلام و المسلمین استاد علیرضا پناهیان سخنرانِ ویژه اختتامیه سومین سوگواره عکس و پوستر هیأت بودند. یعنی قرار بود باشند ولی افتاد مشکلها! ترافیک مسیر و برنامه بعدی ایشَان، موجب شد که در برنامه رسمی اختتامیه از حضور ایشان محروم باشیم. اما وعده قبلی و علاقه قلبی ایشان به حضور در جمع هنرمندان هیأتی، موجب شد که بعد از اتمام اختتامیه در محفلی صمیمی شنوای سخنان مهم ایشان در باب جایگاه، اهمیت، ضرورت و کارکرد «پوستر اطلاع رسانی هیأت» باشیم. سخنانی که نقش بین‌المللی و اجتماعی پوستر هیأت را به طراحان پوستر هیأت یادآور می‌شود و خواندن آن برای همه هنرمندان هیأتی لازم است.

اهمّیت عکس و پوستر

اینکه شما به عکس و پوستر اهمیت داده‌اید بسیار ارزشمند است. این اهمیت، اولاً ناشی از اهمیتی است که این دو ابزار رسانه‌ای و هنری دارند. مختصراً در حد درک اندک خودم به ارزش و کارآیی این دو اشاره می‌کنم. ابتدا باید نگاهی به تلقی خودمان از عکس داشته باشیم. عکس برای ما به ثبت لحظه ها می‌پردازد. لحظه‌هایی که ممکن است همه از کنار آن عبور کنند و به آن بی‌توجه باشند و یا اگر هم بخواهند به آن توجه کنند نشود و یا نتوانند. عکس برای ما امکان توقف در یک لحظه یا تأمل در یک صحنه را فراهم می‌کند و این خیلی ارزشمند است. نباید از کنار برخی لحظه‌ها و صحنه‌ها به سادگی عبور کرد.

عکس می‌تواند به عبور سطحی ما از کنار صحنه‌ها پایان دهد و نگاه ما را تعمیق بخشد. آنچه زندگی امروز و فرهنگ رایج به ما القاء می‌کند، سطحی‌نگری و غفلت است و عکس می‌تواند با نشان دادن برخی زوایای زندگی، ما را به عمق و معنای پنهان‌تر صحنه‌ها دعوت کند. شاید بتوان گفت فیلم در مقایسه با عکس کارش عبور دادن ما از کنار صحنه‌هاست. به این ترتیب فیلم اگرچه تکرار عکسهای فراوان در کنار یکدیگر است، ولی خاصیت تامل برانگیز عکس را ندارد.

البته می‌دانم نمی‌شود به این سادگی قضاوت کرد؛ هم عکس‌های خیلی سطحی و غفلت برانگیز داریم و هم فیلم‌های خیلی عمیق و تأمل برانگیز. ولی از این خاصیت ذاتی دو ابزار نمی‌شود گذشت. به همین دلیل وقتی یک فیلم می‌خواهد مانند عکس ما را در یک صحنه نگه دارد، شتاب و حرکت خودش را کم می‌کند و فیلم بردار دوربین را بیشتر به‌صورت ثابت نگه می‌دارد. با این تعابیر می‌خواهم بگویم که تا حدی می‌شود گفت عکس از فیلم عمیق‌تر است؛ هرچند می‌شود از فیلم هم بسیار عمیق استفاده کرد، ولی از این جهت که فی‌نفسه عکس انسان را در یک‌لحظه متوقف می‌کند و از انسان تمرکز و توجه به یک‌صحنه را می‌خواهد خیلی جالب‌توجه است.

و اما پوستر مجموعه‌ای است از عکس به‌اضافهٔ امور دیگری که امکانات عکس را افزایش می‌دهد، و یا ممکن است از طراحی‌های بدون عکس در یک پوستر استفاده شود، ولی در همان نگه داشتن مخاطب در یک تصویر و استفاده از زبان تصویر، با عکس مشابهت دارد. پوستر از زبان غیر تصویری هم می‌تواند استفاده کند. مثل آنجایی که از خط هم در یک پوستر استفاده می‌شود. به هر حال، امکانات پوستر بسیار فراوان است و امکان خلاقیت بیشتری را در اختیار ما قرار می‌دهد.

لذا من بعید می‌دانم که به این سادگی‌ها فیلم و تصاویر متحرّک جای عکس و از آن کامل‌تر جای پوستر را بگیرند، پوستر در واقع می‌تواند جایگاهی برای نمایش بسیاری از حقایق باشد که به‌سادگی نمی‌توان به زبان دیگری آن را بیان کرد. همچنین پوستر، بیرق و شعاری است برای تبلیغ بسیاری از حقایقی که برای ما ارزشمند است و وظیفهٔ ما فریادگری برای آن حقایق است. عکس هم می‌تواند میزان ارزش‌گذاری ما را برای زیبایی‌های معنوی به نمایش بگذارد. اگرچه ممکن است تصور شود عکس ذاتاً برای به تصویر کشیدن صحنه‌های مادی و ملموس به کار می‌آید، اما عکس و پوستر می‌توانند برای نشر ارزش‌ها و مقابله با ارزش‌های غلط به کار گرفته شوند و در این راه به عنوان برترین عامل تذکر و تنبه عمل کنند.

اگر می‌خواهید میزان اهمّیت این نمای ظاهری که در پوستر هست را ببینید، نگاه کنید به رفتار حضرت آیت‌الله بهجت(ره)، که چند سال قبل از رحلتشان مکرّر به تولیت آستان حضرت معصومه﵇ تذکّر می‌دهند که یک مقدار گنبد طلایی حضرت معصومه زدگی و خوردگی پیدا کرده، این را درست کنید. حالا شما اگر آقای بهجت را بشناسید، اصلاً تعجب خواهید کرد که ایشان چطور به این ظواهر توجه دارند و آن‌هم با این همه دقت و حساسیت به مرمت گنبد حرم حضرت معصومه﵇ سفارش می‌کنند، تولیت محترم حرم می‌فرمودند که به آقای بهجت عرض کردیم: این خرجش زیاد است، ساده نیست که ما یک تکه‌اش را بخواهیم برداریم و اگر بخواهیم کلّش را برداریم و جایگزین کنیم و مرمّت کنیم خیلی هزینه‌اش بالا می‌رود، آقای بهجت اصرار می‌کنند که نه

حتماً این کار را بکنید، یک مقدار مختصر هم خودشان کمک می‌کنند و می‌فرمایند بقیه‌اش می‌رسد و بقیه‌اش رسید، بعد در افتتاحیه این گنبد طلا هم آقای بهجت حضور پیدا می‌کنند و فرزندشان پیام ایشان برای افتتاحیه را قرائت می‌کنند. شـــاید داخل حرم خیلی تذکرات لازم داشته باشد ولی ایشان هیچ‌کدام از آن‌ها را پیگیری نمی‌کنند، مرمت گنبد را پیگیری می‌کنند، گنبدی که به صورت برجسته به عنوان مهمترین نماد حرم دیده می‌شود. من برای اینکه بگویم پوستر می‌تواند چه نقشی ایفا کند، به گنبد طلای حرم حضرت‌معصومه﵇ و اصرار و پیگیری حضرت آیت‌الله‌العظمی‌بهجت(ره) برای ترمیم آن اشاره می‌کنم، واقعاً چقدر اهمیت داشت؟ آن‌وقت شما بروید پیام ایشان را بخوانید، ایشان در ذیل آیه «ذلِكَ وَ مَنْ يُعَظِّمْ شَعائِرَ اللَّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ»، همین مرمّت را از شعائر الهی می‌دانند.

پوستر هیأت، مصداق تعظیم شعائر

جدای از موضوع هیأت که دقیقاً مصداق «ذلِكَ وَ مَنْ يُعَظِّمْ شَعائِرَ اللَّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ» هست، پوسترش هم چیزی اساساً از جنس تعظیم شعائر است. پوستر برای هیأت گاهی حکم گنبد برای حرم را پیدا می‌کند. چون نمای بیرونی هیأت و جلوهٔ زیبایی‌های آن به شـــمار می‌آید. پوستر صرفا جنبهٔ اطلاع‌رسانی ندارد و می‌تواند بیان کنندهٔ کلیات و جزئیات فراوانی از محتوای هیأت و اهداف آن باشد.

بنده این ایّام در تهران حسینیه حضرت آیت‌الله حق شناس(ره) جلسه دارم، دوستان گفتند ما هم برای شهادت امام کاظم﵇ و هم برای بعثت نبوی می‌خواهیم جلسه بگیریم، بین این دو روز هم که جمعه است می‌خواهیم مجلس داشته باشیم. عرض کردم اتفاقاً بین این دو مناسبت هم مناسبت مهمی قرار دارد و آن رحلت حضرت ابوطالب﵇ است، گفتند خُب چه بهتر. من روز اوّل که رفتم دیدم در بنری که نصب کرده‌اند تنها مناسبت شهادت امام کاظم﵇ و بعثت نبوی را متذکر شـــده‌اند. خدمتشـــان عرض کردم که برای مناسبت حضرت ابوطالب﵇ هم مطلبی در بنر بیاورید. چون اگرچه کسانی که در جلسه هستند متوجه خواهند شد، ولی تعدادی که به جلسه می‌آیند مگر چند نفرند؟ آن ده‌ها هزار نفری که از مقابل این یک بنر در یک خیابان شلوغ تهران عبور می‌کنند، آن‌ها باید ببینند که یک گروهی به یاد حضرت ابوطالب﵇ پدر علی‌بن‌ابیطالب﵇ هستند.

پوستر، وسیله رونق گرفتن هیأت

اوایلی که برخی هیأت‌ها در برخی شهرها رونق گرفته بودند، از جمله پیشنهاداتی به آن هیأت‌ها داده می‌شد این بود که به پوسترهای هیأت اهمیت بدهند، حالا این پوستر می‌خواهد روی کاغذ چاپ شود یا روی بنر یا روی پارچه یا هر چیزی، کاری ندارم. در بعضی از شهرها با همین پوسترها فرهنگ هیأت رواج یافت.

ایّام فتنه ۸۸ بود، در جایی که خیلی در مقابل فتنه آسیب پذیر بود، می‌خواستند جلسات هفتگی گفتگوی دینی برگزار کنند و اتفاقاً بحث ما هم دربارهٔ ولایت گریزی در قرآن بود و بنا بود یک بحث قرآنی پیرامون ولایت داشته باشیم. پوستر و تیتری که برای عنوان بحث انتخاب شـــد خیلی به حساسیت‌زدایی کمک کرد. عنوان «رهایی از ولایت طاغوت» اعلام شد. طوری این عنوان را نوشتند که کلمهٔ «رهایی» بهتر به چشم می‌خورد، و خود عنوان هم به طور کلی حساسیت برانگیز نبود. واقعا هم آنچه بسیار اهمیت دارد رهایی از ولایت طاغوت است و این محل اجماع همهٔ اصناف و گروه‌هاست و باید بر آن تأکید کرد. هیچ یک از ولایت‌گریزان نیز دوست ندارند تحت ولایت طغیان‌گران قرار گیرند. اهمیت فراوان دادن به اجتناب از ولایت طاغوت یکی از امتیازات خاص دین ماست.

این کاری که دوستان مشعر دربارهٔ پوستر هیأت شروع کرده‌اند، اصلاً این کار را تفنن و سرگرمی تلقی نکنید، این یک کار بسیار مهم و ارزشمند است. ما بسیاری از فرهنگ سازیها و فکرسازیها را باید با پوستر انجام دهیم و جامعه را نسبت به شعائر دینی هشیار کنیم. وقتی در یک پوســـتر برای ائمهٔ هدیﷺ احترام قائل می‌شـــوید، در واقع دارید جامعه را آموزش می‌دهید که به ائمهٔ هدیﷺ احترام بگذارند. و این احترام رواج پیدا می‌کند. پوستر یک هیأت، مانند بلند صلوات فرستادن است زیرا صدای تکریم اولیاء خدا را به گوش همه می‌رساند. حالا اگر این پوستر، زیبا و پرمعَنا باشد، آموزش‌های عمیق‌تر و نافذتری را به جامعه ارائه می‌دهد.

ظرفیت‌های طراحی پوستر و بنر

ما باید به پوسترهایمان بها بدهیم و برای معانی که پوسترهای هیأت‌ها انتقال می‌دهند فکر کنیم و برنامه داشته باشیم. می‌توانیم از این امکانات اســـتفاده کنیم و در کنار همهٔ اعلان‌های مادی، اعلامیه‌های معنوی خود را پرجاذبه و موثر قرار دهیم. هیأت‌ها حیات و پویایی خود را می‌توانند با پوسترها به نمایش بگذارند. باید برای تمام امکانات یک پوستر برنامه و ایده داشته باشیم. تیترها و عناوین و خطوط داخل یک پوستر با کمترین کلمات حاوی پیام‌های مهمی هستند که در حافظهٔ مخاطب باقی می‌مانند. باید با عالی‌ترین دقت‌ها و در بهترین اتاق فکرها طراحی شوند.

پوسترها باید نشان بدهند که ما الان در چه دوره‌ای از فعالیت‌های‌مان پیرامون تعظیم شعائر الهی قرارگرفته‌ایم، و جامعه نیاز به توجه به چه اموری دارد. باید متناسب با مخاطب و نیاز زمان به طراحی بپردازیم و از تمام رنگ‌ها و فرم‌ها برای انتقال و القاء پیام استفاده کنیم. گرافیک خیلی امکانات دارد، به‌سادگی چه حرف‌هایی می‌شود زد، به‌سادگی چه پیام‌هایی را می‌شود منتقل کرد، خصوصاً برای کسانی که هیأت نمی‌آیند. عیبی ندارد ما هیأت را بهانه می‌کنیم تا این پوستر را به اطلاع همه برسانیم، فکر می‌کنم شما باید کار خودتان را جدی بگیرید، دیگران هم به‌مرور زمان کار شما را جدّی خواهند گرفت و کار شما آثار بسیار زیادتری در جامعه خواهد داشت.

تأثیر بین‌المللی پوستر

پوستر بسیاری از اوقات یک زبان بین‌المللی است و باید به این بعد هم توجه داشته باشیم. این‌که شما در هیأت‌ها چگونه عمل می‌کنید، امروز برای بسیاری از ملت‌ها یک الگوست و آثارش به قدری فراوان اســت که قابل شمارش نیست. واقعاً ما به این حرکت‌ها نیاز داریم، نمی‌دانم شما خارج از کشور بین انقلابیون می‌روید یا نه؟ یک کلمه کافی است به آن‌ها بگویید، این‌قدر برای آن‌ها اهمّیت دارد که حدّ و حساب ندارد. امروز هرکاری در زمینهٔ اهل بیت علیهم‌السلام انجام شود باید جنبه‌های بین المللی آن هم لحاظ شــود، چه در موضوع وحدت و تألیف قلوب و چه در زمینهٔ تنویر افکار و معرفت افزایی.

بعد از این‌که پیشنهاد داده شد که «من یمنی هستم» را بزنید روی پیراهن‌هایتان تا شعاری جهانی بشود، گروهی از دوستان تصویری را آوردند که «من یمنی هســتم» خیلی زیبا در یک زمینه ســرخ نوشته‌شده بود. گفتند این را داریم در همه گروه‌ها پخش می‌کنیم، بلافاصله عرض کردم چرا این را فارســی نوشته‌اید؟ این را خارج از ایران هم باید ببینند، باید عربی بنویسید «انا یمانی». دوستان فوری توجــه کردند و گفتند بله غفلت کردیم. ما ارادتمندان اهل بیت علیهم‌السلام دیگر جهانی هستیم، و تمام مسائلمان جنبهٔ بین‌المللی پیدا کرده است.

پوستر، وسیله ارتباط با اقشار مختلف

آخرین نکته این اســت که پوستر می‌تواند با انواع طبقات اجتماعی ارتباط برقرار کند، به‌ویژه با کسانی که اهل غیرهیأتی هستند. کم نیستند کسانی که از هیأتی‌ها برداشت خوبی ندارند، به هر دلیلی، دشمن که بیکار نیست، دوستان هم گاهی غفلت‌هایی دارند و یا زیاد فعّال نیستند. به هر حال بعضی‌ها برداشت مناسبی از هیأت ندارند. پوستر مهم‌ترین ابزار برای برطرف کردن این سوءتفاهم‌ها و جذب آن قشری است که با این فضا ارتباط برقرار نکرده است. شما با یک پوستر، می‌توانید سینه‌زنی را عزیز کنید. و یا معلوم کنید در هیأت‌ها چه می‌گذرد و چه صفایی جریان دارد. و یا با عکس‌هایی که از هیأت‌ها منتشر می‌شود می‌توان فرهنگ زیبا و پرشور هیأت‌ها را رواج داد.

پوسترها می‌توانند پدرها و مادرها را برای حضور فرزندانشان در هیأت‌ها تشویق کند و یا جوانان را به هیأت‌ها جذب نمایند. پوسترها می‌توانند نماد اخلاق و معنویت در یک شهر باشند و به عنوان یک پیام‌رسان اخلاقی انجام وظیفه کنند. مثلاً وقتی برای جشن میلاد حضرت زهراؑ از کلمهٔ «بوسه بر دستان مادر» استفاده شود خودبه‌خود هم یک پیام اخلاقی به جامعه داده شده و هم معرفی خوبی از هیأت ارائه شده است. در کنارش آدرس زمان و مکان هم اعلام می‌شود.

پوســـتر برای خط دادن به هیأتی‌ها هم بسیار موثر است. مثلاً آقا فرمودند که خُب حالا با لباس سینه بزنید، با چند پوستر می‌توان به تحقق این فرمایش آقا کمک کرد؛ و یا با کار کردن روی بعضی شعائر و نمادها می‌توان آنها را بین هیأتی‌ها جا انداخت و مثلاً از سکولار شدن هیأت‌ها جلوگیری کرد. پوسترها می‌توانند رنگ و بوی حماسه را در هیأت‌ها و بلکه در کل شهر تقویت کنند و ملت را در حال آماده باش و مقدمه‌سازی برای ظهور نگه دارند.

ان‌شـــاءالله شما بتوانید با پوســـتر و با حرکت‌هایی که در یک پوستر انجام می‌دهید قشرهای مختلف مردم را به دین جذب کنید و ما باید باور کنیم که در جمهوری اسلامی همهٔ ما به سهم خودمان درگیر مملکت‌داری هستیم، ما دیگر یک گروه کوچکی در یک گوشه نیستیم که برای خودمان یک حرکتی انجام دهیم. هیأت‌ها مسئولیت فراوانی در زمینهٔ فرهنگ شهرهایشان را بر عهده دارند، مسئولیت تأثیرگذاری بر افراد غیر مذهبی شهر به عهده هیأتی‌هاست، باید هیأت‌ها برای آن‌ها هم برنامه‌ریزی کنند.

فکر می‌کنم که مســـئولیت‌های بزرگی به عهدهٔ شـــما هیأتی‌ها هست و بیشتر به عهدهٔ شما که دســـتی بر هنر دارید، چون زبان هنر رساتر است و پوسترها بیشتر از هرچیزی در شهر به چشم می‌آید و دیده می‌شود. باید به همهٔ انواع این مسئولیت‌ها توجه کرد و این مسئولیت‌ها هم روز به روز از جهت کیفی و کمی در حال افزایش است.

مقام معظم رهبری در جایی فرمودند تبلیغ شهدا کمتر از شهادت نیست[1]، حتماً ایشان توجه دارند چه می‌فرمایند، باید صدای شهیدان را به گوش مردم عالم رساند و لحظه‌ای نباید غفلت کرد. خون شهید جدا از اثر معنوی که دارد، باید تبلیغ شود تا بهتر اثرگذار باشد. آن‌وقت شما می‌بینید تبلیغ سیدالشهداؑ گاهی با همین پوسترها بسیار رساتر از وسائل دیگر است. ما باید شهدای دفاع مقدس را هم در پوسترها فراموش نکنیم، چون اینها پیروی از سیدالشهداؑ را به ما آموختند و حجت را بر ما تمام کردند و می‌توانند ما را نزد ارباب بی‌کفنشان شفاعت کنند.

خدایا به ما توفیق خدمت عنایت بفرما.

خدایا توفیق طراحی پوستر مهدی‌آور در هنگام ظهور به همه ما عنایت بفرما.

۱ـ گاهی رنج و زحمتِ زنده نگهداشتن خون شهید، از خود شهادت کمتر نیست. رنج سی ساله امام سجّاد علیه الصّلاة والسّلام و رنج چندین ساله زینب کبریؑ از این قبیل است. بیانات در دیدار جمعی از خانواده‌های شهدا؛ ۱۳۷۶/۲۰/۷۱.

شمسه - هنر متعهد در خدمت هنر تراز انقلاب اسلامی - شماره پنجم، پاییز ۱۳۹۴

پوستر هیأت، مصداق تعظیم شعائر

نگاهی دوباره به اهمیت، جایگاه و کارکرد پوستر هیأت

گفتاری از حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا پناهیان(زیدعزه)

در اختتامیه سومین سوگواره عاشورایی عکس و پوستر هیأت

مکان: قم، جمکران، مجتمع یاوران مهدیعج**، ۹۴/۲/۲۵**

ویرایش و تنظیم: معاونت تولیدات رسانه ای جامعه ایمانی مشعر

صفحه‌آرا: حسن ناصری

طراح جلد: سید مجتبی نبی‌زاده

پوستر جلد: محمدرضا چیت‌ساز

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰ تومان (غیرقابل فروش)

استفاده از مطالب نشریه و تکثیر آن برای هیأت‌ها، در صورت ذکر منبع آزاد می‌باشد.

جامعه ایمانی مشعر

نشانی: قم، بلوارامین،کوچه۱۰،پلاک۲۰

تلفکس: ۵۱ ۸۹ ۹۲ ۳۲ ـ ۰۲۵

کدپستی: ۳۷۱۵۱ ـ ۳۷۱۶۶

سامانه پیامک: ۳۰۰۰۱۵۴۲

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.۱۵۴۲.org

رایانامه: info@۱۵۴۲.org